

Preszowski ośrodek geograficzny – tradycja i współczesność

René Matlovič

Geography at the University of Presov (Slovakia) – tradition and modernity

Abstract: The field of geography in Slovakia has developed at a number of academic and research centers including Comenius University in Bratislava and the Slovak Academy of Sciences. Academic centers of geography in Slovakia today also include Presov, Banská Bystrica, Nitra, Kosice, and Ružomberok.

The founders of two national geography research societies worked at the University of Presov at one point or another. This helped in the establishment of the first department of geography in Slovakia outside of the capital city of Bratislava in 1949. This event was part of a larger plan to modernize higher education in Slovakia after World War II. The University of Presov is known to collaborate with Polish departments of geography.

Keywords: Slovakia, history of geography, Presov

Wstęp

Słowacka geografia rozwijała się w kilku krajowych ośrodkach naukowych i akademickich. Najstarsze i największe funkcjonują obecnie w Bratysławie, przede wszystkim na Uniwersytecie Komeńskiego oraz w Słowackiej Akademii Nauk. Pozostałymi ośrodkami akademickimi kształcenia w dziedzinie geografii są: Preszów, Bańska Bystrzyca, Nitra, Koszyce i Ružomberok. Ośrodek preszowski jest najstarszym centrum geograficznym poza stolicą; znany jest z bliskiej współpracy z polskimi ośrodkami geograficznymi, w tym z Instytutem Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Niniejszy tekst jest

poświęcony rozwojowi historycznego ośrodka preszowskiego i jego aktualnej sytuacji, z uwzględnieniem współpracy z polskim środowiskiem akademickim.

Tradycja naukowa i kształcenie geograficzne w Preszowie

Preszów jest ważnym historycznie miastem, które uzyskało prawa miejskie i prawa wolnego miasta królewskiego w 1299 roku. Rozwijały się w nim handel i rzemiosło, z czasem też kultura i nauka.

Znana była działalność uczonego humanisty ze śląskiego Paczkowa (Patschkau), bakałarza Akademii Krakowskiej (1519) Juraja Wernhera (Jerzego Wernera, 1497–1567), który mieszkał w Preszowie od 1524 roku. Jest on uznawany za założyciela słowackiej balneologii. W 1549 roku ukazała się w Bazylei jego książka *De admirandis Hungariae aquis hypomnematum*, w której przedstawił właściwości wód mineralnych i uzdrowisk na terenie Królestwa Węgier (Matlovič 1997a; Balegová 2011).

Zasługą astronoma Israela Hiebnera (1619–1668) i lekarza miejskiego Johanna Patersona Haina (1615–1675) było otwarcie w Preszowie w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XVII wieku obserwatorium astronomiczne, w którym znajdował się pierwszy na Słowacji teleskop (Matlovič 1997a). Hain zajmował się również paleontologią, zwłaszcza paleofauną jaskiń.

Głównym centrum kształcenia i nauki w Preszowie było w tamtym okresie Kolegium Ewangelickie (Collegium statuum evangelicorum superioris Hungariae), którego początki sięgają 1667 roku. Nauczanie geografii było wedle ówczesnego porządku kształcenia zaliczane do *classis Logicorum* i *classis Physicorum et Methaphysicorum*. W latach 1667–1669 wykłady z geografii prowadził w tam prawnik Michael Pancratius (1631–1690). W środowisku studentów i profesorów Kolegium ukształtował się na tyle prężny intelektualny potencjał, że możliwe było też podjęcie badań geograficznych.

W latach 1705–1709 studentem Kolegium był Ján Adam Rayman (Ioannes Reimanus, 1690–1770), który – choć po powrocie ze studiów uniwersyteckich w Jenie i Leyden zajmował się medycyną i farmacją – skupił się na prowadzeniu badań z dziedziny nauk o Ziemi. Prowadził on pierwsze instrumentalne obserwacje meteorologiczne oraz pomiary temperatury i ciśnienia powietrza w Królestwie Węgierskim (zapisy pochodzą z lat 1717–1720). Zbierał także i przetwarzał materiał do narodowego projektu Mateja Bela *Notitia Hungariae novae*

historico-geographica. Rayman był zaangażowany w zbieranie informacji z historycznego regionu Szarysza (Šariš) oraz o tokajskich uprawach winorośli (Matlovič 1997b: 118).

W Kolegium zaczynał swoje studia Ján Matej Korabinský (1740–1811), który wkrótce podjął pracę w Preszburgu (dziś Bratysława). W 1786 roku opublikował obszerne dzieło *Geographisch-historisches und Produkten Lexikon von Ungarn*. Od drugiej połowy XVIII wieku przy Kolegium funkcjonowało stałe obserwatorium meteorologiczne, które wkrótce przekształciło się w królewską stację meteorologiczną. W XIX wieku w Kolegium preszowskim studiował Ján Hunfalvy (1820–1888), który wkrótce stał się pierwszym uniwersyteckim profesorem geografii w Królestwie Węgierskim, na budapesztańskim uniwersytecie, a w 1872 roku był założycielem oraz pierwszym przewodniczącym Towarzystwa Geograficznego Królestwa Węgierskiego (Magyar Földrajzi Társaság).

W pierwszej połowie XX wieku (1928–1939) w preszowskim gimnazjum kolegialnym nauczał wybitny geolog czwartorzędu i geomorfolog Ladislav Urbánek (1901–1984), który zbadał wewnętrzne pasmo skałkowe, pasmo fliszowe i północną część Kotliny Koszyckiej (Matlovič 1997b).

W preszowskim ośrodku pracowało wielu wybitnych badaczy zajmujących się naukami o Ziemi. Warto tu wspomnieć o geologu i geomorfologu Janie Nepomuku Woldřichu (1834–1906), który w 1859 roku był profesorem królewskiego gimnazjum w Preszowie. Niedługo potem został on profesorem na Uniwersytecie Karola w Pradze, a w 1894 roku pierwszym przewodniczącym Czeskiego Towarzystwa Geograficznego (Česká společnost zeměvědná) (Matlovič 1997a).

Ten krótki przegląd historyczny uwidacznia bogatą tradycję badań geograficznych i kształcenia geograficznego w Preszowie. Na uwagę zasługuje fakt, że w pewnych okresach pracowali tu założyciele dwóch geograficznych towarzystw naukowych: czeskiego i węgierskiego. Stworzyło to warunki do tego, aby w ramach instytucjonalnego rozwoju nowoczesnego szkolnictwa wyższego po drugiej wojnie światowej to właśnie w Preszowie powstał drugi po Bratysławie słowacki ośrodek nauk geograficznych.

Rozwój instytucjonalny preszowskiego ośrodka geograficznego

Głównym impulsem dla stworzenia geograficznego ośrodka kształcenia w Preszowie był chroniczny niedostatek nauczycieli we wschodniej Słowacji. Utworzono więc

centra konsultacyjne w Koszycach (1946) i w Preszowie (1947), których zadaniem było korespondencyjne kształcenie nauczycieli. Ich funkcjonowanie nadzorował oddział Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Słowackiego (jak nazywał się Uniwersytet Komeńskiego w latach 1939–1954), założony w 1949 roku. Tam też zaczął powstawać zakład geografii pod auspicjami Mateja Papíka. Od 1950 roku funkcjonowała placówka z siedzibą w Preszowie, gdzie geografią zajmował się Michal Dubaj. W 1952 roku koszycka placówka została przeniesiona do Preszowa, a rok później przemianowana na Wyższą Szkołę Pedagogiczną (Vyššia pedagogická škola). Zakład geografii, którego kierownikiem został Ján Karniš, stanowił część Katedry Nauk Przyrodniczych. Kolejna reorganizacja nastąpiła w roku 1959, kiedy zostały utworzone instytuty pedagogiczne w Preszowie i Koszycach. W 1961 roku geografia w Preszowie oddzieliła się od katedry nauk przyrodniczych i usamodzieliła jako katedra geografii. Dwa lata później preszowską katedrę geografii zasiliли pracownicy ze zlikwidowanego instytutu pedagogicznego w Koszycach. W 1964 roku preszowski Instytut Pedagogiczny (Pedagogický inštitút) został przemianowany na Wydział Pedagogiczny, który stał się częścią koszyckiego Uniwersytetu im. Šafárika (Pedagogická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika). W ten sposób preszowska katedra geografii stała się drugim ośrodkiem uniwersyteckim w kraju po bratysławskich katedrach na Uniwersytecie Komeńskiego. W 1966 roku w odpowiedzi na zalecenia Kolegium Naukowego Geologii i Geografii Słowackiej Akademii Nauk została utworzona przy preszowskiej Katedrze Geografii, Pracownia Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym (Kabinet pre výskum prírodného prostredia), następnie przemianowana na Pracownię Badań Krajobrazu (Kabinet pre výskum krajiny). Jej zadaniem było zintensyfikowanie aktywności naukowo-badawczej na polu geografii we wschodniej Słowacji. W 1978 roku utworzono w Koszycach filię Instytutu Geograficznego Słowackiej Akademii Nauk, z którym Katedra Geografii rozpoczęła intensywną współpracę.

W 1980 roku Pracownia Badań Krajobrazu została zlikwidowana, a jej pracownicy weszli w skład Katedry Geografii. Z kolei w 1991 roku Katedra Geografii została zasilona pracownikami zlikwidowanej filii Instytutu Geograficznego Słowackiej Akademii Nauk w Koszycach.

W tym okresie w działalności naukowej w Katedrze Geografii skupiano się głównie na badaniach geoekologicznych, co zaowocowało przemianowaniem w 1996 roku katedry na Katedrę Geografii i Geoekologii. Rok później, w wyniku podziału koszyckiego Uniwersytetu im. Šafárika, z jego preszowskiej części powstał Uniwersytet Preszowski (Prešovská Univerzita). Katedra geografii i geoekologii

weszła w skład nowego Wydziału Nauk Humanistycznych i Przyrodniczych (Fakulta Humanitných a Prírodných Vied), który wyodrębniono z wcześniejszego Wydziału Pedagogicznego. Problematyka badawcza, jaka dominowała w ramach katedry, była związana z rozwojem regionalnym; w 1999 roku uzyskała ona prawo do prowadzenia studiów doktoranckich, a rok później – pełne prawa akademickie. Kolejnym etapem rozwoju było przemianowanie jej na Katedrę Geografii i Rozwoju Regionalnego (Katedra Geografie a Regionálneho Rozvoja), a w roku 2014, między innymi w związku z rozwojem bazy laboratoryjnej i utworzeniem Centrum Kompetencyjnego badań stosowanych, nastąpiła kolejna zmiana nazwy tej jednostki na Katedrę Geografii i Aplikowanej Geoinformatyki (Katedra Geografie a Aplikovanej Geoinformatiky).

Infrastruktura naukowa i dydaktyczna

Omawiana jednostka pierwotnie miała siedzibę w budynku nowego kolegium ewangelickiego przy placu Legionów (Námestie Legionárov) pod numerem 3 w Preszowie. W 1984 roku nastąpiła przeprowadzka do nowych wówczas budynków kampusu uniwersyteckiego przy ulicy 17 Listopada (*Ulica 17. Novembra*), gdzie zostały dla niej stworzone optymalne możliwości rozwoju. Katedra geografii miała tu do dyspozycji aule, liczne sale wykładowe i seminaryjne, bibliotekę oraz obiekty sportowo-rekreacyjne, dysponowała też fotolaboratorium oraz laboratorium geologicznym. W 2004 roku oddano do użytku laboratorium GIS wyposażone w serwer, skanery, ploter, GPS oraz niezbędne oprogramowanie. Dziesięć lat później powstał kompleks laboratoriów w ramach Centrum Kompetencyjnego Technologii Wiedzy i Innowacji w Systemach Produkcyjnych Usługowych, wyposażone w najnowocześniejszą aparaturę, taką jak skaner laserowy 3D czy bezzałogowy helikopter do zbierania danych terenowych za pomocą laserowego skanera Riegl LMS-Q160 oraz GPS. Szczególne znaczenie ma laboratorium GIS, działające z wykorzystaniem oprogramowania Open Source QGIS. W 2014 roku rozpoczęło się przygotowywanie laboratorium geografii percepcyjnej wyposażonej w quadcopter 3D IRIS+ z kamerą GoPro HERO4+ i systemem stabilizacji obrazu Tarot T-2D Brushless Gimbal. Aktualnie trwają prace nad budową nowego obiektu, laboratorium UNIPOLAB, w ramach projektu parku naukowo-technologicznego Technicom, gdzie zostaną utworzone laboratoria badań gleby oraz kompleksowych badań regionalnych.

Rozwój potencjału zasobów ludzkich preszowskiego ośrodka geograficznego

W początkach rozwoju preszowskiej jednostki liczba pracowników dydaktycznych i naukowych była niewielka. Pierwszym pracownikiem częściowo zatrudnionym w Zakładzie Geografii był od 1949 roku Matej Papík, który w 1951 został zatrudniony na stałe. Ewolucję zasobów kadrowych jednostki przedstawia tabela 1.

Funkcję kierowników Zakładu Geografii pełnili kolejno od 1961 roku: doc. RNDr. Matej Papík (1949–1952), doc. RNDr. Ján Karniš, CSc. (1952–1970), prof. RNDr.

Tabela 1. Wzrost liczby pracowników naukowo-dydaktycznych w latach 1949–2015

Rok	Profesorowie	Docenci	Adiunkci	Asystenci	Doktoranci
1949	–	–	–	1	–
1958	–	–	–	4	–
1964	–	2	–	6	–
1970	–	3	–	5	–
1975	–	3	1	5	–
1981	1	3	2	6	–
1984	1	5	2	4	–
1989	–	3	2	6	–
1995	1	4	–	7	–
2000	2	2	4	4	2
2009	4	2	7	1	8
2015	5	2	13	–	10

Źródło: opracowanie własne.

początku 2015, katedra zatrudnia: 1 profesora emerytowanego (Ján Harčár), 5 profesorów zwyczajnych (Robert Ištók, René Matlovič, Eva Michaeli, Ján Oľahel, Jozef Vilček), 2 docentów (Radoslav Klamár, Piotr Pachura) oraz 13 adiunktów (Martin Angelovič, Slavomír Bucher, Vladimír Čech, Anton Fogaš, Monika Ivanová, Štefan Koco, Juliana Krokusová, Alena Madziková, Kvetoslava Matlovičová, Miloslav Michalko, Martin Rosič, Vladimír Solár, Martina Zverková). Katedra ma również

Ján Šišák, CSc. (1971–1981), doc. RNDr. Martin Mihály, CSc. (1981–1986), doc. RNDr. Rudolf Novodomec, CS. (1986–1994), prof. RNDr. Ján Harčár, CSc. (1994–1997), prof. RNDr. Eva Michaeli, PhD. (1997–2010) i doc. RNDr. Radoslav Klamár, PhD. (2011–).

W dotychczasowej sześćdziesięciosześcioletniej historii katedry i jej instytucjonalnego rozwoju pracowało w tej jednostce łącznie 51 pracowników naukowo-dydaktycznych, w tym 20 docentów (dr hab.) i profesorów (tab. 2). Dla porównania: w 1949 roku, Zakład Geografii miał 1 pracownika (Matej Papík), w 1952 – 2 pracowników (Matej Papík, Ján Karniš), w 1961, kiedy utworzono katedrę, pracowało w niej 4 pracowników naukowych (Jozef Danko, Ján Karniš, Martin Mihály, Ludmila Štecová), obecnie zaś, na

Tabela 2. Wykaz docentów i profesorów pracujących w jednostce w latach 1949–2015

Nawisko i imię	Lata pracy	Prof.	DrSc ¹	Doc.	CSc. ² / PhD.	RNDr ³ / PaedDr ⁴	Mgr./ Inż.
Čuka Peter	2008–2010	–	–	2007	1998	1989	1989
Drdoš Ján	1998–2005	1994	1981	1993	1967	1967	1958
Harčár Ján	1967–1978, 1991–2005	1999	–	1994	1976	1968	1958
Hochmuth Zdenko	1974–1999	–	–	1989	1984	1975	1974
Hofierka Jaroslav	2001–2012	–	–	2004	1998	–	1992
Hrinda Ján	1978–1984	–	–	1974	1971	1969	1960
Ištok Robert	1981–	2008	–	2001	1997	1983	1981
Kancír Ján	1984–2003	–	–	2002	1998	1985	1980
Karniš Ján	1952–1972	–	–	1962	1961	1952	1950
Klamár Radoslav	2001–	–	–	2010	2005	2001	1998
Košťálik Ján	1966–1995	1993	1992	1966	1961	1966	1953
Matlovič René	1990–	2007	–	2000	1997	1990	1990
Mihály Martin	1954–1991	–	–	1977	1972	1968	1952
Michaeli Eva	1966–	2002	–	1992	1979	1976	1965
Novodomec Rudolf	1967–1998	–	–	1982	1977	1975	1965
Otahef Ján	2013–	2006	–	2004	1982	1975	1973
Pachura Piotr	2012–	–	–	2010	2002	–	1995
Papík Matej	1951–1959, 1963–1986	–	–	1960	–	1968	1946
Šišák Ján	1963–1986	1981	–	1973	1969	1971	1961
Vilček Jozef	2005–	2005	–	2003	1998	–	1981

Objaśnienia: ¹ *Doctor scientiarum* (DrSc.) – brak odpowiednika w systemie polskim, tak zwany wyższy doktorat; ² *Candidatus scientiarum* (CSc.) – tytuł naukowy odpowiadający stopniowi doktora, przyznawany w latach 1953–1996; ³ *Rerum naturalium doctor* (RNDr) – tytuł akademicki, który oznacza absolwenta wydziałów przyrodniczych po obronie pracy podyplomowej, tak zwanego mniejszego doktoratu; ⁴ *Paedagogicae doctor* (PaedDr) – tytuł akademicki, który oznacza absolwenta wydziałów pedagogicznych po obronie pracy podyplomowej, tak zwanego mniejszego doktoratu.

Źródło: opracowanie własne.

10 doktorantów oraz 3 pracowników techniczno-administracyjnych. Najdłużej pracującą osobą jest Eva Michaeli (49 lat), kolejne osoby z najdłuższym stażem to: Martin Mihály (37 lat), Robert Ištok (34 lata), Ludmila Štecová (33 lata), Rudolf Novodomec i Matej Papík (31 lat), Ján Košťálik i Alena Madziková (29 lat), Viktória Kandráčová (26 lat), Zdenko Hochmuth, Ján Harčár i René Matlovič (25 lat).

Osobistości preszowskiej szkoły geograficznej

W ciągu wielu lat w Katedrze Geografii pracowało wiele wybitnych osobistości. Najznamienitszą grupę tworzyli i tworzą profesorowie, których działalność przybliżymy w porządku chronologicznym.

Przede wszystkim przybliżymy postać założyciela i pierwszego kierownika katedry Jána Karniša (1926–1985). Był on wychowankiem bratysławskiej szkoły geograficznej (studiował u prof. Lukniša). W katedrze pracował od roku 1952 przez 20 lat, aż do odejścia z przyczyn politycznych. Zajmował się geografią fizyczną i gleboznawstwem. W latach 1952–1970 był kierownikiem zakładu, a następnie katedry. Szczególnie zasługi położył w dziele tworzenia jednostki, jej wzmocnienia poprzez utworzenie Pracowni Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym w 1966 roku. Za jego czasów powstał w 1959 roku Wschodniosłowacki Oddział Słowackiego Towarzystwa Geograficznego przy Słowackiej Akademii Nauk. Założył czasopismo „Geografické práce”. Był inicjatorem współpracy zagranicznej katedry oraz wymiany publikacji, która trwa do dzisiaj. W latach 1964–1965 pełnił funkcję prodziekana, a w latach 1965–1969 dziekana wydziału.

W katedrze było (a niektórzy nadal są) w sumie dziewięciu profesorów.

Z miejscowości Veľka Sucha (w powiecie Poltár) pochodził pierwszy profesor Ján Šišák (1928–1986), wychowanek prof. Krejčího i ołomuńskiej szkoły geograficznej. Pracę zaczynał jako pilot wojskowy, tytuł profesora uzyskał w roku 1981. Zajmował się geografią ekonomiczną i regionalną. Był kierownikiem katedry w okresie względnej politycznej stabilizacji lat siedemdziesiątych XX wieku (1971–1981), pełnił również funkcję prodziekana w latach 1972–1985.

Drugim profesorem (również pochodzącym z powiatu Poltár) był Ján Košťálik (ur. 1929), który jest obecnie emerytowanym profesorem Uniwersytetu im. Šafárika w Koszycach. Jest wychowankiem bratysławskiej szkoły geograficznej, studiował u prof. Lukniša. Tytuł profesora uzyskał w 1993 roku, zajmuje się geologią czwartorzędu i geomorfologią. Pełnił funkcję prodziekana (1969–1970) i dziekana wydziału (1990–1991).

Trzecim profesorem katedry był Ján Drdoš (1934–2009), pochodzący z miejscowości Viglaš w rejonie Zwolenia. Jego praca w katedrze (1998–2005) była relatywnie krótka, ale bardzo znacząca. Był on uczonym znanym i cenionym nie tylko w kraju, ale również w środowisku międzynarodowym. Był wychowankiem bratysławskiej szkoły geograficznej, tytuł profesora w zakresie ekologii krajobrazu otrzymał w 2004 roku. Jego praca w preszowskiej Katedrze Geografii obfitowała w wiele

osiągnąć na niwie naukowej oraz pracy dydaktycznej. To w dużej mierze dzięki działalności prof. Drdoša udało się preszowskiemu ośrodkowi uzyskać prawo do prowadzenia studium doktoranckiego oraz pełne prawa akademickie w dziedzinie geografii fizycznej i geoekologii. Profesor Drdoš przyczynił się także do uzyskania tytułu profesora przez Ewę Michaeli, dzięki czemu zapewniono odpowiedni skład kadrowy pracowników naukowych katedry. Był przewodniczącym pięciu komisji habilitacyjnych (P. Michal, A. Gajdoš, J. Oťaheľ, J. Vilček, J. Hofierka) i czterech komisji w procesach o nadanie tytułu profesora (E. Michaeli, M. Huba, J. Oťaheľ, J. Vilček).

Czwartym profesorem związanym z katedrą jest Ján Harčár (ur. 1933), pochodzący z regionu preszowskiego. Jest wychowankiem bratysławskiej szkoły geologicznej (studiował u dr. J. Bystrického i prof. Šajgalíka), zajmuje się geomorfologią i geologią czwartorzędu. W 1999 roku uzyskał tytuł profesora w dziedzinie geologii. W latach 1994–1997 pełnił funkcję kierownika katedry, a w latach 1995–2002 był członkiem Zespołu ds. Nauk o Ziemi Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

Piątym profesorem katedry geografii jest Eva Michaeli (ur. 1943), pochodząca z pobliskich Margecan w powiecie Gelnica. Zajmuje się kompleksową geografją fizyczną, regionalną ekologią i geografją regionalną. Jest wychowanką bratysławskiej szkoły geograficznej, gdzie studiowała u prof. Lukniša. Tytuł profesora uzyskała w 2002 roku. W latach 1997–2010 pełniła funkcję kierownika katedry, doprowadzając do znacznego przyspieszenia rozwoju jednostki między innymi poprzez utworzenie laboratorium GIS oraz czasopisma geograficznego „Folia Geographica”. Ponadto działała aktywnie na rzecz rozwoju lokalnego jako radna w Preszowie. Na Uniwersytecie pełniła funkcję przewodniczącej Senatu wydziału (1999–2007). Profesor Michaeli była przewodniczącą dwunastu komisji habilitacyjnych (P. Čuka, V. Ira, J. Lacika, J. Marenčáková, D. Popjaková, P. Plesník ml., Z. Szczyrba, I. Smolová, J. Dokoupil, L. Jeleček, M. Boltžiar, A. Krogmann) i czterech komisji w procesach o nadanie tytułu profesora (R. Matlovič, V. Lauko, R. Ištók, V. Baar).

Szóstym profesorem w porządku chronologicznym jest pochodzący z Bardejova Jozef Vilček (ur. 1957). Jest on absolwentem Akademii Rolniczej w Nitrze oraz absolwentem gleboznawstwa na Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie. Tytuł profesora uzyskał w 2005 roku w dziedzinie geografii fizycznej i geoekologii. Od 2008 roku jest członkiem Państwowej Komisji Akredytacyjnej oraz kierownikiem preszowskiego oddziału Zakładu Naukowego Gleboznawstwa i Ochrony Gleb w Bratysławie. Był przewodniczącym dwóch komisji habilitacyjnych (E. Gömöryová, M. Balej).

Siódmym profesorem jest pochodzący z Preszowa René Matlovič (ur. 1967). Jest on wychowankiem bratysławskiej szkoły geograficznej (studiował u prof. Paulova) oraz łódzkiej szkoły geografii społeczno-ekonomicznej (studiował u prof. Liszewskiego). Tytuł profesora w dziedzinie geografii uzyskał w 2007 roku, zajmuje się geografią człowieka i regionalistyką. W latach 2000–2007 pełnił funkcję prodziekana wydziału, a w roku 2007 został wybrany na rektora Uniwersytetu Preszowskiego jako pierwszy geograf w historii słowackiego szkolnictwa wyższego. W latach 2006–2014 był przewodniczącym Słowackiego Towarzystwa Geograficznego przy Słowackiej Akademii Nauk. Ponadto jest członkiem komitetu sterującego Komisji IGU „The Dynamics of economic spaces”, pracował jako profesor wizytujący na Université des Sciences et Technologies de Lille we Francji i profesor na Uniwersytecie Rzeszowskim. Był przewodniczącym czterech komisji habilitacyjnych (R. Klamár, P. Pachura, D. Gurňák, P. Rumpel) oraz dwóch komisji w postępowaniach o nadanie tytułu profesora (V. Ira, L. Tolmáči).

Ósmym w porządku chronologicznym profesorem preszowskiej geografii jest pochodzący z Lewoczy Robert Ištók (ur. 1957). Jest on wychowankiem bratysławskiej szkoły geograficznej (studiował u prof. Bašovskiego). Tytuł profesora geografii uzyskał w 2008 roku, zajmuje się geografią polityczną, geopolityką i geografiami regionalną. W katedrze pracuje od 1981 roku, w latach 2007–2009 był prodziekanem wydziału, a od 2011 roku jest przewodniczącym Senatu wydziału. Pracował również na Uniwersytecie Ostrawskim w Czechach.

Aktywność dydaktyczna i akredytowane kierunki studiów

W pierwszym etapie swego rozwoju (1949–1977) omawiana jednostka prowadziła czteroletnie studia dla nauczycieli szkół podstawowych. W 1977 roku rozpoczęła kształcenie pięcioletnie w zakresie przedmiotów ogólnych dla nauczycieli szkół podstawowych i średnich. Oprócz prowadzenia studiów dziennych i zaocznych w zakresie nauczania geografii, katedra realizowała również kształcenie nowych pracowników naukowo-dydaktycznych w ramach asystentur. W latach osiemdziesiątych XX wieku była ważną jednostką kształcenia w zakresie dydaktyki geografii.

Po 1990 roku obszar działalności katedry znacznie się rozszerzył, najpierw poprzez realizowanie przedmiotów geograficznych dla studentów innych kierunków na Wydziale Nauk Humanistycznych i Przyrodniczych, a następnie nauczanie

przedmiotów geograficznych studentów innych wydziałów (pedagogicznego, filozoficznego, zarządzania). Od 1999 roku jednostka uzyskała prawo prowadzenia studiów doktoranckich w dziedzinie geografii fizycznej i geoekologii. W 2003 roku rozpoczęła się implementacja systemu bolońskiego na trzech stopniach kształcenia. Katedra uzyskała akredytacje dwóch kierunków studiów na poziomie licencjackim oraz magisterskim: geografii w rozwoju regionalnym i nauczania geografii, a także dwóch kierunków studiów magisterskich oraz studiów doktoranckich geografia regionalna i rozwój regionalny. Obecnie procesowi akredytacji poddawany jest nowy kierunek studiów licencjackich i magisterskich: geografia i aplikowana geoinformatyka. W latach 2000–2015 odbyły obrony 38 prac doktorskich, w tym 4 z geografii fizycznej (V. Čech, M. Zverková, P. Chrastina, A. Zlacká-Zverková) i 34 z geografii regionalnej (T. Mintálová, J. Fertařlová-Mitřiková, M. Ivanová, J. Krokusová, A. Sedláková-Lukáčová, S. Lovacká-Csachová, P. Potocký, D. Oremusová, K. Matlovičová, O. Slobodníková, J. Jakubík, E. Valek, J. Kaňuk, Š. Koco, K. Kozáková, J. Nestorová-Dická, R. Čief, Z. Dolná, B. Pálka, B. Gregorová, P. Bubelíny, V. Solár, B. Némethyová, L. Kunáková, H. Forgáčová, S. Bucher, B. Madejová, M. Michalko, M. Angelovič, R. Babiak, B. Procházková, A. Konevalová, Z. Tarasovičová, I. Sovičová).

Czynności w przewodach habilitacyjnych i postępowaniach o nadanie tytułu profesora

W 2000 roku ministerstwo przyznało jednostce pełne prawa akademickie w dziedzinie geografii fizycznej i geoekologii, w latach 2001–2005 pod kierunkiem przewodniczących komisji prof. Jána Drdoša i prof. Evy Michaeli otwarto pięć przewodów habilitacyjnych (A. Gajdoš, P. Michal, J. Vilček, J. Ořahel, J. Hofierka) oraz cztery profesorskie (E. Michaeli, J. Vilček, M. Huba, J. Ořahel). W 2005 roku przyznano jednostce prawo do realizacji postępowań habilitacyjnych i profesorskich w dziedzinie geografii. W latach 2005–2015 pod kierunkiem przewodniczących komisji prof. Evy Michaeli, prof. René Matloviča i prof. Jozefa Vilčeka odbyło się sześć postępowań o nadanie tytułu profesora (R. Matlovič, R. Iřtok, V. Lauko, V. Baar, V. Ira, L. Tolmáči) oraz osiemnaście przewodów habilitacyjnych (P. Čuka, J. Marenčáková, Z. Szczyrba, V. Ira, J. Lacika, J. Dokoupil, D. Popjaková, A. Krogman, M. Boltziar, L. Jeleček, I. Smolová, P. Plesníkml., E. Gömöryová, R. Klamár, P. Pachura, D. Gurňák, M. Balej, P. Rumpel).

Działalność naukowo-badawcza

W pierwszych latach istnienia jednostka nie prowadziła intensywnej działalności naukowo-badawczej. Aktywność naukowa miała charakter indywidualnych inicjatyw poszczególnych pracowników, które nie były kompleksowo koordynowane. W latach pięćdziesiątych i w pierwszej połowie lat sześćdziesiątych XX wieku badania naukowe prowadzono głównie w zakresie analizy gleb wybranych regionów wschodniej Słowacji (Karniš), problematyki transportu osobowego i rozwoju gospodarczego (Mihály) oraz dydaktyki geografii (Papík). W drugiej połowie lat sześćdziesiątych nastąpiła intensyfikacja działalności badawczej dzięki powstaniu w 1966 roku Pracowni Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym. Pracownicy byli wtedy zaangażowani w realizację projektów badawczych koordynowanych przez Instytut Geograficzny Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie. W latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych dominowały badania z zakresu geografii fizycznej, poświęcone obszarowi Pienin i geomorfologicznej analizie fliszowych rejonów wschodniej Słowacji. Od połowy lat siedemdziesiątych obserwujemy poszerzenie zainteresowań naukowych, szczególnie w zakresie badań fizycznogeograficznych powiatu Preszów. W latach osiemdziesiątych badania zaczęły koncentrować się na problematyce zrównoważonego rozwoju, ochrony środowiska przyrodniczego, a konkretnie struktury fliszowych rejonów wschodniej Słowacji oraz wykorzystania ich potencjału. Ponadto w badaniach podejmowano ocenę elementów środowiska geograficznego oraz ich funkcjonalności na bazie modelowych analiz powiatu Vranov nad Topľou. Ekspertyzy opracowywane w ramach katedry dotyczyły między innymi struktury regionalnej w kontekście planowanej elektrowni jądrowej w miejscowości Kecerovce. Szczególny nacisk położono na kompleksowe studia mikrogeograficzne obszarów wiejskich wschodniej Słowacji. W zakresie obszaru badawczego związanego z dydaktyką geografii badania koncentrowały się na zwiększeniu efektywności metodycznej nauczania geografii w szkołach podstawowych.

W latach dziewięćdziesiątych zmieniła się organizacja aktywności naukowo-badawczej. System państwowych grantów badawczych stworzył konieczność konkurencji o środki finansowe na badania naukowe. Jednostka, dzięki swojemu dotychczasowemu potencjałowi, pozyskała środki na projekty badawcze między innymi na badania nad procesami i strukturami geomorfologicznymi w Karpatach Zachodnich, analizy struktur geograficznych w aspekcie ich racjonalnej ochrony i eksploatacji oraz problematyki jakości życia. Doświadczenia pracowników

katedry w pozyskiwaniu środków na badania zostały skutecznie wykorzystane także w późniejszych latach. W tabeli 3, prezentujemy zestawienie wybranych projektów badawczych zrealizowanych w ostatnich kilkunastu latach.

Tabela 3. Zestawienie wybranych projektów badawczych realizowanych w latach 1994–2015

Nazwa projektu w języku oryginalnym	Kierownik projektu/ pracownik katedry	Źródło finansowania	Okres realizacji
Antropogénna geomorfológia – antropogénna transformácia krajiny a antropogénne formy georeliéfu	V. Čech	KEGA ¹	2011–2013
Podiel endogénnych a exogénnych procesov na formovanie reliéfu a morfoštruktúrneho plánu dukliansko-bukoveckého flyšu	L. Dzurovčin	VEGA ²	1999–2001
Podiel endogénnych a exogénnych procesov na formovanie reliéfu a morfoštruktúrneho plánu čergovskobeskydského flyšu – Nízke Beskydy, Čergov	J. Harčár	VEGA	1995–1998
První rolníci a pastieri v Karpatoch	J. Harčár	KBN Warszawa	1994–2003
Staroroľnícke skupiny na východnom Slovensku. Kultúrny charakter, transkarpatské kontakty, priestorové usporiadanie	J. Harčár	KBN Warszawa	1995–2005
Sediment and Erosion Control: Evaluation of Cost and Effectiveness	J. Hofierka	NorthCaroline State University	2001–2002
Management and Exploitation of Solar Resource	J. Hofierka	6. RP EÚ	2007–2009
Understanding pre-industrial structures in rural and mining landscapes	J. Hofierka	COST	2004–2008
Kultúrna krajina na Slovensku – regionalizácia, ochrana a plánovanie	J. Hofierka	APVV	2007–2008
Potenciál využívania obnoviteľných zdrojov energie na území Slovenska	J. Hofierka	VEGA	2006–2008
Modelovanie distribúcie slnečného žiarenia v urbánnych oblastiach a potenciál jeho využitia	J. Hofierka	VEGA	2009–2011
Semantic enrichment of 3D city models for sustainable urban development.	J. Hofierka	ESF-COST	2009–2012
Priestorové analýzy a modelovanie pre 3D GIS	J. Hofierka	VEGA	2012–2014
Vysokoškolská učebnica geoinformatiky pre geografické študijné odbory	J. Hofierka	KEGA	2012–2014
Transformácia politicko-priestorových systémov a systémov demokracie v kontexte globalizácie	R. Ištók	VEGA	2004–2006

Nazwa projektu w języku oryginalnym	Kierownik projektu/ pracownik katedry	Źródło finansowania	Okres realizacji
Geopolitika, globalistika, medzinárodná politika – teoretické východiská a edukačná interpretácia	R. Ištók	KEGA	2006–2009
Politická geografia	R. Ištók	KEGA	2010
Politická geografia a geopolitika	R. Ištók	VNJV Praha	1999–2003
Slovensko a Polsko - geopolitické, politologické, historické a humánogeografické súvislosti	R. Ištók	VEGA	2010–2011
Priestorovo-politické systémy na začiatku 21. storočia a perspektívy ich vývoja	R. Ištók	VEGA	2012–2014
Geokonfliktológia – koncepcia výučby nového predmetu a vypracovanie vysokoškolskej učebnice	R. Ištók	KEGA	2012–2014
Špecifické postavenie regiónu východné Slovensko v kontexte regionálnych disparít Slovenskej republiky	R. Klamár	VEGA	2008–2010
Inovácia geografického vzdelávania so zameraním na miestny región v kontexte celoživotného vzdelávania učiteľov ZŠ a SŠ	A. Madziková	KEGA	2005–2008
Kvalita života – konceptuálny rámec geografickej interpretácie priestorovej štruktúry mesta	R. Matlovič	VEGA	2006–2008
Transformation of Spatial Intra-Urban Structures and their Reflection in Perception (Comparative Study: Prague, Bratislava, Olomouc, and Prešov)	R. Matlovič	RSS Praha	1999–2001
Geografia religii – nová disciplína v systéme edukácie geografov na Slovensku	R. Matlovič	VNJV Praha	1999–2001
Vývojové tendencie regionálnych komplexov východného Slovenska v období globalizácie a transformácie slovenskej spoločnosti a ich potenciál pre ďalší rozvoj	R. Matlovič	VEGA	2003–2005
<i>Optimization of Nature Monitoring in Protected Areas of the Carpathians</i>	R. Matlovič	Visegrad Fund	2009–2010
Koncept miesta v regionálnogeografickej analýze a syntéze a teritoriálnom marketingu – teoreticko-metodologický rámec a aplikácia na vybrané modelové územia	R. Matlovič	VEGA	2009–2011
Dynamika intraurbánnych štruktúr na Slovensku v prvom decéniu 21. storočia	R. Matlovič	VEGA	2012–2014
<i>Multicultural regions, national heritage and contemporary challenges in Romanian and Slovakian society</i>	R. Matlovič	APVV SK-RO	2013–2014

Nazwa projektu w języku oryginalnym	Kierownik projektu/ pracownik katedry	Źródło finansowania	Okres realizacji
Pro-poor turizmus ako nástroj trvalo udržateľného rozvoja marginalizovaných komunit a sídiel na východnom Slovensku	R. Matlovič	VEGA	2015–2017
Enhancing Competitiveness of V4 Historic Cities for Tourism Development	K. Matlovičová	VisegradFund	2013–2014
Factors of the Success of Thermal Parks in Visegrad Group Countries: Exchange of Good Practice	K. Matlovičová	VisegradFund	2012–2013
Roma Population on the Peripheries of the Visegrad Countries	K. Matlovičová	VisegradFund	2012
Diverzifikácia a posilnenie interdisciplinárneho a aplikačného charakteru geografickej edukácie – vydanie učebnice: Destinačný marketing pre geografov	K. Matlovičová	KEGA	2015–2017
Transformácia priestorovej štruktúry urbánnej krajiny Prešova ako výsledok celospoločenských zmien v poslednom decénií	E. Michaeli	VEGA	1997–1999
Transformačné procesy sídelných štruktúr východného Slovenska v ostatnom decénií	E. Michaeli	VEGA	2000–2002
Analýza abiokomplexov Beskydského predhoria	E. Michaeli/ L. Dzurovčin	VEGA	2003–2005
Skúmanie a geoeologické hodnotenie zmien využívania kultúrnej krajiny vybraných podhorských regiónov Slovenskej republiky	E. Michaeli	VEGA	2007–2009
Geoeologické dimenzie vybraných environmentálnych záťaž v Slovenskej republike	E. Michaeli	VEGA	2010–2011
Zmeny v krajinej pokrývke – Landcover a vo využívaní krajiny – Landuse vo vzťahu k pôdnej pokrývke vo vybraných lokalitách environmentálne poškodených území Slovenska	E. Michaeli	VEGA	2012–2014
Zmeny v krajinej pokrývke a štruktúre krajiny podmienené ťažbou a spracovaním surovín v severnej časti stredného Spiša (Rudňany, Poráč, Slovinky, Vitkovce, Olcnav, Krompachy) v časovom horizonte 1821–2011	E. Michaeli	VEGA	2015–2017
Geografia Slovenskej republiky	E. Michaeli	KEGA	2001–2002
Geografické výskumné metódy a technické postupy pre oblasť výskumu regionálnych disparít a regionálneho rozvoja	E. Michaeli	KEGA	2009–2011
Koncepcia výuky a vypracovanie učebnice „Regionálny rozvoj a regionálna politika pre geografov“ pre kľúčovú jednotku nového študijného programu geografia v regionálnom rozvoji	E. Michaeli	KEGA	2004–2007

Nazwa projektu w języku oryginalnym	Kierownik projektu/ pracownik katedry	Źródło finansowania	Okres realizacji
Georeliéf a krajinná štruktúra	E. Michaeli	KEGA	2012–2014
PRIMAS – Promoting inquiry in Mathematics and Science Educationa cross Europe	E. Michaeli	7. RP EÚ	2010–2013
<i>Ineqcitiessocioeconomicinequaliti es in mortality: evidence and policies in thecitiesofEurope</i>	M. Rosič	EAHC	
Pedogeografické aspekty multifunkčného využívania poľnohospodárskej krajiny	J. Vilček	VEGA	2007–2009
Informačný systém o využívaní potenciálu poľnohospodárskej krajiny na podporu regiónov	J. Vilček	APVT ³	2004–2007
Regionálne špecifiká ochrany a využívania pôd v poľnohospodárskej krajine	J. Vilček	APVV	2007–2009
Potenciál poľnohospodárskych pôd na pestovanie energetických plodín	J. Vilček	VEGA	2010–2011
Systém hodnotenia a využitia kalov a odpadových vôd z čistiarní odpadových vôd v poľnohospodárstve	J. Vilček	APVV SK-BUL	2007–2009

Objasňenia: ¹ KEGA – Kultúrna a Edukačná Grantová Agentúra koordinovaná przez Ministerstwo Szkolnictwa, Nauki, Badań i Sportu Republiki Słowacji; ² VEGA – Vedecká Grantová Agentúra koordinovaná przez Ministerstwo Szkolnictwa, Nauki, Badań i Sportu oraz Słowacką Akademię Nauk; ³ APVV – Agentúra na Podporu Výskumu a Vývoja koordinovaná przez Ministerstwo Szkolnictwa, Nauki, Badań i Sportu Republiki Słowacji.

Źródło: opracowanie własne.

Na początku XXI wieku pogłębiła się dywersyfikacja działalności naukowej pracowników katedry zarówno pod względem tematyki badawczej, jak i źródeł finansowania badań. Równocześnie nastąpiła internacjonalizacja badań. Ponadto pojawił się nowy typ aktywności pracowników katedry – prowadzenie i uczestnictwo w programach operacyjnych związanych z funduszami pozyskiwanymi z Unii Europejskiej. Przykładem może być projekt „Region od A do Z”, prowadzony w latach 2009–2011 przez Madzikową, czy projekt dotyczący wewnętrznego systemu zabezpieczenia jakości na Uniwersytecie Preszowskim, współprowadzony przez Matloviča i Matlovičovą. Obecnie wdrażane są projekty w ramach programów operacyjnych „Badanie i rozwój” oraz „Kształcenie”, związane z Centrum Kompetencji Technologii Wiedzy dla Innowacji Systemów Produkcyjnych w Przemysle i Usługach (prowadzonym przez Uniwersytet Techniczny w Koszycach, a ze strony Uniwersytetu Preszowskiego zarządzany przez Michaeli) oraz projekt

„Akceleracja zasobów ludzkich w nauce i badaniach, innowacja i poprawa jakości procesu kształcenia”.

W jednostce tradycyjnie rozwijane są badania o charakterze aplikacyjnym. Wcześniej były prowadzone projekty związane z licznymi konkursami grantowymi oraz zapotrzebowaniem ze strony instytucji zewnętrznych. Główne prace badawcze koncentrowały się na opracowywaniu miejscowych systemów stabilności ekologicznej (MÚSES¹), badaniach inwentaryzacyjnych obszarów chronionych, badaniach analitycznych w odniesieniu do zjawisk demograficznych i ekonomiki miast (na przykład dla potrzeb aktualizacji planów zagospodarowania miasta Preszowa).

W latach 2002–2007 niektórzy pracownicy katedry (Michaeli, Matlovič) uczestniczyli w projekcie badań aplikacyjnych „Studium etnicznej specyfiki społeczności romskiej w ramach socjalnych, zdrowotnych, kryminalnych oraz wychowawczych aspektów”. W latach 2003–2005 Vilček uczestniczył w projekcie w ramach krajowego programu „Ekologizacja i ekonomiczna racjonalizacja podstawowej produkcji roślinnej”. W 2003 roku została opracowana analiza stanu wykorzystania źródeł kartograficznych miasta Humenné (Hofierka, Klamár). Z kolei w 2005 dla urzędu miasta Preszów został opracowany „Program rozwoju mieszkalnictwa w mieście Preszów” (Michaeli, Matlovič, Lukáčová, Mitříková, Ivanová). W roku 2009 w ramach projektu „Innovation Partnership Center”, finansowanego z funduszu norweskiego, została opracowana Regionalna strategia rozwoju turystyki w regionie preszowskim (Čuka, Matlovič, Michaeli).

Katedra współpracuje z regionalną agencją rozwoju Tatravia w Starym Smokowcu, co zaowocowało publikacją *Region preszowski – powiaty i ich potencjał rozwojowy* (Klamár, Matlovič, Rosič). W latach 2009–2010 część pracowników katedry (Klamár, Lukáčová, Matlovič, Rosič, Solár) realizowała projekt finansowany z europejskiego funduszu społecznego „Gmina jako lider rozwoju regionu”. Jego efektem było przygotowanie podręcznika zarządzania strategicznego dla gmin.

W latach 2008–2009 pracownicy oraz doktorant katedry (Klamár, Rosič, Michalko) uczestniczyli w pracach nad dokumentami programowania regionalnego regionu preszowskiego. Wśród nich znalazły się między innymi: Program rozwoju społeczno-gospodarczego regionu Preszów 2008–2015, Prognoza atrakcyjności inwestycyjnej regionu preszowskiego, czy też Aktualizacja planu zagospodarowania

¹ Miestny územný systém ekologickej stability.

przestrzennego regionu preszowskiego – 2009. Ponadto Matlovičowa pracuje jako niezależny ekspert w Europejskim Instytucie Marketingu Miast Best Place z siedzibą w Warszawie, Matlovič i Klamár są członkami zespołu Partnerstwo dla polityki spójności przy Ministerstwie Transportu, Budownictwa i Rozwoju Regionalnego, z kolei sam Matlovič zasiada w zarządzie Centrum Partnerstwa na Rzecz Innowacji w Preszowie (Matlovič 2011).

Działalność wydawnicza

Początki działalności wydawniczej związane są z końcem lat pięćdziesiątych XX wieku. Pierwsze wyniki działalności naukowo-badawczej były wtedy publikowane w *Almanachu Wyższej Szkoły Pedagogicznej* w Preszowie z roku 1959 i *Almanachu Instytutu Pedagogicznego* w Preszowie i Koszycach w roku 1962 i 1963. Te zbiory artykułów zapoczątkowały wydawanie cyklicznych publikacji naukowych, które w latach 1966–1991 ukazywały się pod nazwą „Zborník Pedagogickej Fakulty v Prešove UPJŠ v Košiciach”, przy czym artykuły geograficzne umieszczane były w serii „Nauki przyrodnicze”, natomiast niektóre publikacje z zakresu dydaktyki geografii ukazywały się w serii „Nauki społeczne”. W 1995 roku prace naukowe ukazały się pod tytułem „Acta Facultatis Paedagogicae Universitatis Šafarikanae”, jednocześnie ostatni numer z 1997 roku odzwierciedla już zmiany instytucjonalne i ukazuje się pod nazwą „Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešovensis”. W roku 1998 powstała samodzielna seria wydawnicza w zakresie nauk geograficznych pod nazwą „Folia geographica”; dotychczas ukazały się 24 woluminy.

W ramach publikacji naukowych wydziału w roku 1970 zaczęła ukazywać się seria wydawnicza „Prace Geograficzne” (Geografické práce). W ramach tej serii publikowano prace o charakterze monograficznym – w latach 1970–1978 było ich sześć. Działalność wydawnicza została zaprzestana na pewien czas i wznowiona ponownie w roku 1996. Od tego roku ukazało się dalszych osiem monografii.

Katedra jednocześnie szeroko uczestniczyła w wydawaniu „Biuletyn Wschodniosłowackiego Oddziału Słowackiego Towarzystwa Geograficznego”. Oddział zaistniał przy katedrze w 1959 roku, pierwszy numer biuletynu ukazał się w 1961, natomiast przez cały okres jego wydawania, lata 1961–1990, ukazało się 29 roczników tego periodyku. Poza wydawnictwami ciągłymi w ramach katedry publikowano również wydawnictwa zwarte, takie jak: zbiory pokonferencyjne, podręczniki akademickie, skrypty, monografie naukowe, zbiory streszczeń i inne.

Współpraca międzynarodowa

Katedra Geografii i Aplikowanej Geoinformatyki współpracuje z wieloma zagranicznymi jednostkami akademickimi, zabiega także o możliwość odbywania staży przez studentów. Katedra jest członkiem międzynarodowej sieci akademickiej GEOREGNET w ramach programu CEEPUS², do którego należy siedemnaście uniwersytetów z miast : Preszowa, Pragi, Ołomuńca, Grazu, Peczu, Ljubljany, Mariboru, Kopru, Novego Sadu, Sarajewa, Tuzły, Mostaru, Sofii, Krakowa, Oradei, Zagrzebia i Zadaru.

Ponadto katedra ściśle współpracuje z wieloma ośrodkami w Polsce (Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), w Czechach (Uniwersytet w Ostrawie, Uniwersytet Karola), Wielkiej Brytanii (University of London), Hiszpanii (Girona), Finlandii (University of Eastern Finland), Francji (Université des Sciences et Technologies de Lille, Université Blaise Pascal w Clermont-Ferrand). Studenci, doktoranci oraz pracownicy katedry licznie korzystają ze staży zagranicznych. W ramach programu Erasmus + katedra ma podpisanych dwadzieścia trzy bilateralne umowy z uniwersytetami w: Pradze, Ostrawie, Czeskich Budziejowicach i Ołomuńcu (Czechy); Warszawie, Łodzi i Poznaniu (Polska); Rydze (Łotwa); Gironie (Hiszpania); Kolonii (Niemcy); Tartu (Estonii); Clermont-Ferrand i Lille (Francja); Grazu (Austria); Lizbonie (Portugalia); Oradei (Rumunia); Kopeze, Ljubljanie i Mariborze (Słowenia); Joensuu (Finlandia), Budapeszcie, Gyöngyös i Debreczynie (Węgry). Rozwojowi międzynarodowych kontaktów sprzyja aktywny udział pracowników katedry w najważniejszych światowych i regionalnych wydarzeniach, jak na przykład: 30. Kongres IGU w Glasgow w roku 2004 (Matlovič), 1. Kongres EUGEO w Amsterdamie w roku 2007 (Matlovič, Matlovičová), 31. Kongres IGU w Tunisie w roku 2008 (Matlovič, Matlovičová), 2. Kongres EUGEO w Bratysławie w roku 2009 (Matlovič, Matlovičová, Hofierka, Kaňuk, Michaeli, Ivanová), 3. Kongres EUGEO w roku 2011 w Londynie (Matlovič, Matlovičová), AAG Annual Meeting w roku 2012 w Nowym Jorku (Matlovič, Matlovičová), 32. Kongres IGU w roku 2012 w Kolonii (Matlovič) i Regionalna Konferencja IGU w Krakowie w roku 2014 (Matlovič, Pachura).

² Central European Exchange Program for University Studies.

Współpraca z polskimi ośrodkami geograficznymi

Początki współpracy między preszowskim ośrodkiem geograficznym a „polską geografją“ mają korzenie w indywidualnych kontaktach społecznych i naukowych pomiędzy pracownikami jednostek.

W drugiej połowie lat osiemdziesiątych XX wieku ukonstytuowała się współpraca z Uniwersytetem Łódzkim na bazie umowy bilateralnej. Pierwszym pracownikiem z Łodzi, który odbywał staż w Preszowie, był Andrzej Suliborski, pierwszym preszowskim stażystą w Łodzi był Robert Ištók. Współpraca do końca lat dziewięćdziesiątych polegała na stałej wymianie pracowników i studentów, organizowaniu wspólnych praktyk terenowych, wyjazdów studialnych, wymianie publikacji i uczestnictwie w konferencjach. W ramach tej umowy René Matlovič uczestniczył na Uniwersytecie Łódzkim w studiach doktoranckich pod kierunkiem prof. Stanisława Liszewskiego w latach 1992–1997. Był to historycznie pierwszy stopień doktora geografii uzyskany w Polsce przez przedstawiciela słowackiej geografii (drugim doktorem był Peter Čuka, który później krótko pracował w preszowskiej katedrze). Preszowski ośrodek geograficzny blisko współpracuje z Instytutem Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Na bazie osobistych kontaktów Jána Harčára z krakowskimi geografami (Kazimierzem Krzemieniem, Antonim Jackowskim) w 2002 roku w bieszczadzkiej Zatwarnicy została podpisana trójstronna umowa o współpracy między Uniwersytetem Jagiellońskim, Uniwersytetem Blaise Pascal w Clermont-Ferrand a Uniwersytetem Preszowskim. Efektem trójstronnej współpracy są wspólne konferencje, staże naukowe pracowników i studentów, wymiana publikacji. Preszowscy geografowie są członkami rad redakcyjnych takich polskich periodyków naukowych jak: „Peregrinus Cracoviensis” (Matlovič), „Prace Geograficzne UJ” (Harčár i później Matlovič), „Czasopismo Geograficzne” (Matlovič), z kolei Antoni Jackowski jest członkiem rady redakcyjnej preszowskiego czasopisma geograficznego „Folia Geographica”.

Przejawem szczególnego uznania preszowskiego środowiska akademickiego dla polsko-słowackiej współpracy było nadanie zaszczytnego tytułu *doctora honoris causa* dwóm znanym polskim geografom: prof. Antoniemu Jackowskiemu oraz prof. Stanisławowi Liszewskiemu. Uroczystość odbyła się na Uniwersytecie Preszowskim 15 października 2013 roku, gdzie z rąk rektora René Matloviča polscy profesorowie odebrali najwyższą godność akademicką jako pierwsi w Słowacji w dziedzinie geografii człowieka.

Innym przykładem współpracy środowiska preszowskiego z polskimi partnerami są różnorodne postępowania związane z nadawaniem stopni i tytułów naukowych, jak na przykład: Wiesław Maik był recenzentem w postępowaniu habilitacyjnym Matloviča, Liszewski był recenzentem, a Jackowski członkiem komisji profesorskiej Matloviča. Pachura został pierwszym polskim geografem, który habilitował się na słowackim uniwersytecie, recenzentem w tym postępowaniu był Jerzy Runge z Uniwersytetu Śląskiego. Jednocześnie Pachura został pierwszym docentem z Polski pracującym w słowackim ośrodku geograficznym. Ponadto Matlovič jako recenzent uczestniczył w postępowaniach habilitacyjnych polskich geografów na Uniwersytecie Jagiellońskim (Elżbiety Bilskiej-Wodeckiej) i na Uniwersytecie Wrocławskim (Joanny Szczepankiewicz-Battek).

Rozwija się również współpraca w ramach wspólnych projektów badawczych, staży, organizacji letnich szkół, najczęściej finansowanych z funduszy europejskich, programów Erasmus + czy CEEPUS. Przykładem może być realizowany w latach 2013–2014 przez Katedrę Geografii i Aplikowanej Geoinformatyki wspólnie z Uniwersytetem Jagiellońskim i Uniwersytetem Wrocławskim projekt finansowany z Funduszu Wyszehradzkiego „Enhancing competitiveness of V4 historic cities for tourism development”.

Podsumowując, należy wyrazić przekonanie, iż przede wszystkim wymiana studentów i młodych pracowników nauki stwarza podwaliny rozwoju dalszej współpracy pomiędzy ośrodkiem preszowskim a polskimi partnerami na polu nauk geograficznych. Można wierzyć, iż następne generacje słowackich i polskich geografów będą odpowiednio podtrzymywać współpracę, przy której rozwoju której tak ważną rolę odegrał prof. Antoni Jackowski.

Bibliografia

- Balegová J., 2011, *Humanista Jerzy Werner – wychowanek Akademii Krakowskiej*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, MCCCXVIII, „Prace Historyczne”, t. 138, s. 83–95.
- Harčár J., Matlovič R., 1995, *Katedra geografie Pedagogickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárikav Prešove*, „Geografia”, t. 3 (3), s. 100–101.
- Matlovič R., 1997a, *Náčrt vývinu vlastivedného poznávania a geografického skúmania územia Prešova* [w:] J. Harčár, B. Nižnanský (red.), *Východoslovenská pobočka SGS, Prešov*, s. 35–52.

- Matlovič R., 1997b, *Prešovské evanjelické kolégium a rozvoj geovedného bádania a edukácie* [w:] P. Kónya, R. Matlovič (red.), *Prešovské evanjelické kolégium, jeho miesto a význam v kultúrnych dejinách strednej Európy*, Acta Collegii Evangelici Prešovienis, t. 1, Biskupský úrad Východného dištriktu ECAV, Prešov, s. 117–127.
- Matlovič R., 1998, *Katedra geografie a geoekológie Fakulty humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity v Prešove a jej pozícia v geografickej edukácii a výskume na konci druhého tisícročia*, „Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešovienis, Prírodné vedy, Folia Geographica”, nr 1, s. 13–64.
- Matlovič R., 2011, *Prešovská geografická škola (polstoročie samostatnej katedry geografie)*, „Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešovienis, Folia Geographica”, nr 17, s. 5–25.
- Matlovič R., Michaeli E., 2009, *Six decades of a academic geographic education and research in Prešov*, „Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešovienis, Folia Geographica”, nr 14, s. 7–21.
- Novodomec R., 1989, *Činnosť Katedry geografie Pedagogickej fakulty vo zväzku UPJŠ* [w:] E. Michaeli (red.), *Zborník referátov z geografického seminára*, PdF UPJŠ, Prešov, s. 1–6.
- Šišák J. i in., 1969, *Katedra geografie. In 20 rokov vysokoškolského vzdelávania učiteľov základných škôlna východnom Slovensku*, IV, Dekanstvo PdF UPJŠ, Prešov.

prof. dr hab. René Matlovič
Katedra Geografii i Aplikowanej Geoinformatyki,
Uniwersytet Preszowski,
Preszów (Prešov), Słowacja
e-mail: matlren@unipo.sk